

ਸਰੀਰਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ,
ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨਨ ਮੌਤ ਹੈ।
-ਸ਼ਹੀਦ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸੰਪਾਦਕੀ

ਯੂ. ਐਨ. ਵਲੋਂ ਐਲਾਨੇ 'ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ' (21 ਫਰਵਰੀ) ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
‘ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਨਿਕਾਲਾ’

21 ਫਰਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ, ਸਿੱਖ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 21 ਫਰਵਰੀ, 1921 ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਨਰੈਣੂ ਨੇ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 130 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇ-ਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਜਿਸ ਸਾਕੇ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਤਾ। 21 ਫਰਵਰੀ, 1924 ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਖੰਡਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹੇ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਦੌਰਾਨ, 500 ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਗੰਨ ਨਾਲ ਖੋਲੇ ਗਏ ਫਾਇਰ ਵਿੱਚ 100 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ, ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਲਗਭਗ 9 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ 21 ਫਰਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਿਵਸ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਯੂਨੈਸਕੋ ਨੇ 17 ਨਵੰਬਰ, 1999 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ 'ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਤੇ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਢਲਾ ਯਤਨ ਤੇ ਉੱਦਮ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ 'ਮਦਰ ਲੈਂਗੂਇਜ਼ਜ਼ ਲਵਰ' ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਪਰ ਯੂਨੈਸਕੋ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮਤਾ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ 28 ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 21 ਫਰਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ 'ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਕਿਉਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ?

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਤਾਂ ਖੂਬ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਇਲਾਕਾਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ - ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 1930ਵਿਆਂ 'ਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਬੜੀ ਮਾਰੂ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਬੇਘਰ ਵੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹਿਜ਼ਰਤ ਕਰਕੇ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ (ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ) ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ (ਮੁਸਲਮਾਨ) ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣੇ। ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਂ-ਬੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਕੀ ਹੋਵੇ ? ਇਹ ਇੱਕ ਝਗੜੇ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ 1947 ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਸਿੰਧੀ, ਪਠਾਣ ਅਤੇ ਬਲੋਚੀ, ਬੰਗਾਲੀ ਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨ ਸਕਦੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਉਰਦੂ-ਜ਼ੁਬਾਨ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਕਸਤ ਜ਼ੁਬਾਨ ਸੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਐਲਾਨਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਪਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵੇ ਤੇ ਰੈਲੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ। 21 ਫਰਵਰੀ, 1951 ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇੱਕ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵੇ ਉਪਰ ਢਾਕਾ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਦਿਨ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ, ਬੋਲੀ ਦੀ ਇਹ ਦਰਾਰ, ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ 1971 ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਖ ਮੁਜੀਬਰ ਰਹਿਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਨਾਲ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ।

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਬੰਗਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਐਲਾਨਿਆ। ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ 'ਬੰਗਲਾ' ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ 21 ਫਰਵਰੀ, 1952 ਦੇ ਬੰਗਲਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਢਾਕੇ ਵਿੱਚ ਢਾਕਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ 'ਸ਼ਹੀਦ ਮੀਨਾਰ' ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ, ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਿੱਚ 21 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਾਮਬੰਦੀ (ਲਾਬਿੰਗ) ਦਾ ਇਹ ਪਿਛੋਕੜ ਹੈ।

ਜੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੰਗਾਲੀ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਬੰਗਲਾ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ 'ਹਿੰਦੂ ਜਾਇਆਂ' ਨੇ ਗੰਗਾ-ਜਮਨਾ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹਿੰਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਰਚਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ-ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਲਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਏ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ, 60 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ, ਦਰਜਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਕੁਰਕ ਹੋਈਆਂ। ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਗੰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੱਸਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਨਾ ਬਣਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿੱਦ ਸੀ। ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਲੰਗੜਾ-ਲੂਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।

ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸਿਰ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਲਗਭਗ 42 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਰਾਜ-ਮਾਤਾ ਵਾਲਾ ਨਾਂ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਨੌਕਰਾਣੀ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ - ਦਾ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਡੇਅ' ਵੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਨਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ? ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੰਬੜਦਾਰ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਵੀ ਭਿੱਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ? ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਬੀਜੇਪੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ !

ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ, ਇਸ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਵਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿਵਾਈ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸੋਮਨਾਥ ਚੈਟਰਜੀ (ਇੱਕ ਬੰਗਾਲੀ) ਨੇ, ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦਿਵਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੱਸਦਿਆਂ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਬੰਗਲਾ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਣਾਬ ਮੁਖਰਜੀ, ਬਾਸੂਦੇਵ ਅਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਵੀ ਬੰਗਾਲੀ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਔਡ-ਔਡ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ (ਭੋਜਪੁਰੀ, ਉਰਦੂ, ਤਾਮਿਲ, ਉੜੀਆ, ਕੰਨੜ, ਪੰਜਾਬੀ, ਮਣੀਪੁਰੀ, ਮਲਿਆਲਮ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਤੇਲਗੂ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਮਰਾਠੀ, ਕੋਨਕਾਨੀ, ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ) ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 'ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ' ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਚੀ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ 'ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਮੰਚ' ਵਲੋਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ, 'ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਦੁਰਗਤੀ ਸਬੰਧੀ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਦੀ ਖਬਰ ਵਿੱਚ ਰੰਗਦਾਰ ਡੱਬੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤੱਥ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ - 'ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਰਹੀਆਂ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ' ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ', ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਕੱਤਰੇਤ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰਾਏ, 'ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਖਤੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ', 'ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਮਹਿਕਮੇ 'ਚ 20-20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਲਈ ਖਰੜੇ ਰਹੇ ਹਨ' ਆਦਿ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਲਮ-ਨਵੀਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ - 'ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ 30 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਮੋਹ-ਤੇਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਉਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਰਵੱਈਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੋਹ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।'

ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਲਮ ਨਵੀਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ - 'ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ.....'

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ 'ਪੰਜਾਬੀ ਲੈਂਗੂਏਜ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ, ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਇਸਨੂੰ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਬੋਲੀ' ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਇੱਕ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਖਬਰ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਦੇਸ਼-ਨਿਕਾਲਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਉਰਦੂ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਹੈ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਰਗੇ ਭਾਰਤੀ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਕਿੱਤਾ ਮੁਖੀ ਕੌਰਸਾਂ (ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕੌਰਸਾਂ) ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ 'ਤਾਮਿਲ' ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਮਰਾਠੀ ਜ਼ੁਬਾਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਭਈਆ ਭਜਾਓ' ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀ ਸਭ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਗਲੇ 10-15 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 'ਭਈਆਸਥਾਨ' ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਰਦਾਰ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ 'ਰੇਲਵੇ ਬਜਟ' 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ - 'ਇਹ ਬਜਟ ਬਿਹਾਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਸਹਾਰਸਾ ਅਤੇ ਕੋਚੂਵੇਲੀ ਵਿਚਾਲੇ ਦੋ ਨਵੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਗੱਡੀਆਂ ਤਾਂ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਅਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਿਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਹਨ।'

ਪੰਜਾਬ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਾਕਮ 'ਨੀਰੋ' ਬਾਦਲ, ਬੇਖਬਰ ਹੋ ਕੇ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚਾ ਅਕਾਲੀ ਲਾਣਾ, 'ਨੀਰੋ' ਦੀ ਬੰਸਰੀ ਨੂੰ ਤਾਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੌਮ ਦਰਦੀ ਬੇਬਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸੁਰ ਕੱਢ ਰਹੀ ਹੈ-

‘ਛੇਤੀਂ ਬਹੁੜੀਂ ਵੇ ਤਬੀਬਾ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਗਈ ਆਂ।’